

Slovenski Tednik.

Politični in gospodarski list za kmetsko ljudstvo.

Izhaja trikrat na mesec.

List velja za celo leto 2 gld. 80 kr., za pol leta
1 gld. 40 kr. — Posamezni list velja 6 soldov.

Uredništvo in opravištvo lista je v „Narodni tiskarni“ v Tavčarjevi hiši „Hotel Europa.“

Našim gg. naročnikom,

kateri še niso naročnine poslali, zopet živo ponavljamo svojo prošnjo, naj kakor brž mogoče plačajo. Listovo izdelovanje, tisk, papir, kolek, pošta, — vse nas stane drag denar, in naši administraciji je škoda velika, ako nekateri gg. naročniki točno svoje domorodne dolžnosti ne storé, in vplačevanje naročnine odlašajo.

Domače stvari.

— (Volitev deželnega poslanca na Notranjskem) je razpisana na 3. aprila 1875.

— (Z Dunaja) se nam piše 26. febr.: Minister Banhans je šel na dvome-sečen odpust, ter se ne bode več vrnil na ministerski stol. Teško mu je bilo ločiti se od ministerske oblasti. Da si so mu njegovi kolegi jasno kazali, da žele njegovega odstopa, vendar se je vpiral na tolikokrat izrečeno solidarnost. Poslednje dni doma nij zapustil, pa referenti so morali vsak dan k njemu priti in o vseh stvareh poročati. Mož ima debelo kožo in trebalo je odločne izjave od samega cesarja, da je končno izprevidel nemožnost, še dalje ostati. Prosil je tako prisiljen za odpust.

Ministerstvo je zelo potrto.

Ministerski predsednik knez Auersperg se je te dni sam izjavil proti poslancu ustavoverne stranke, kateri pa je včasih oponiral ministerstvu: „To imate s svojo opozicijo, a ne bode nas več dolgo nadlegovali, mi damo delo iz rok.“ — No, mi sodimo, da ne bodo sami „delo iz rok dali,“ nego se po izgledu

Banhansovem oklepali svojih sedežev, dokler se jih ne izpodrine. Banhansa nameščuje zdaj Chlumecki, kateri od kupčijskih zadev — ničesa ne razume. In tako se zamerjajo najvažnejše gmotne stvari.

— (V okr. cenilno komisijo) za ljubljansko okolico so bile te dni volitve pri tukajšnjem okrajnem glavarstvu. Voljen je bil Andrej Knez iz Viča.

— (V okrajni cestni odbor) za ljubljansko okolico so bili te dni namesto izstopivših (gg. v. Gariboldi, Košir, Gams) voljeni gg. Šusteršič Fr. iz Goreaje Šiške, Oven Jan. iz Brézovice in Martin Peruci iz Tolmašlja na Močvirji.

— (Iz Vipave) se nam piše 26. feb.: Vipavo se rado čisla kot „raj kranjske dežele“; a kdor je minoli mesec februar mej nami bival, pak mora vzdihniti v očigled temu hvalisanju: „O kako bridka ironija!“ Cel mesec je tako mraz, da uže stari ljudje tacega ne pomnijo, ves čas brije tako občutljivo mrzel veter, da se je vse prehladilo, da vse kašlja, in da je uže nekdo rekel, da kdor se nij te dni prehladil, nij pravi sin narave. — Kako pa je bilo še v soboto in včeraj. Kaka burja, kako mede! Kako se ta demon vipavske doline igra z belimi mucami, kako vsako najmanjšo luknjico poišče, kako buči, kako ubozega Vipavca suka, da se skoraj niti več izpod strehe ne upa. Da tako daleč je prišlo, da niti mrličev ne moremo več pokopavati. Dva mrliča uže se je moralo po cele tri dni v hiši obdržati. Sploh stari Vipavci ne pomnijo zime, ki bi bila toliko časa trajala. Če je resničen pregovor,

da po ostri zimi sledi dobra letina, bomo morali letos izredno dosti pridelati. Treba bi je bilo, bogme!

— (Iz Gradca) se nam piše 4. marca: Po noči je umrl nenadoma po mrtvudu zadet prof. dr. J. Gottlieb letošnji rektor tukajšnje tehnike. Umrli je bil znan po svojih učenih delih in bil štet mej prve učenjake v kemični stroki. Iz vseučilišča v Jeni poklican na graško tehniko, predstojeval je blizu 30 let kemično tehniške šoli.

— (Slovenski oficirji.) Za c. kr. lajtnante v rezervi pri krajskem domačem polku so imenovani sledeči bivši enoletni prostovoljci: gg. France Hubad, Ant. Levec, Amon Čuber pl. Okrog, Fr. Kos in Štefan Dolinar, pri 12. artilerijskem polku Ljudevit Perko. Omeniti moramo, da je mej imenovanimi rezervnimi lajtnanti tudi nekov Robert Prešern pl. Heldenfeld pri 15. huzarskem polku. Naši mladeniči, kateri kot prostovoljci služijo, naj se potrudijo, da pride tudi v armado kaj narodnega duha, da bode vojaščina za našega naroda mlade ljudi tudi koristna šola.

— (Tepež.) Iz Ljutomera se „Gosp.“ piše: V Žarovincih, pri oštarijašu Kosiju so se na kvaterni torek nekateri dečki tako daleč sprli, da so se začeli tepsti. Ficko, do zdaj sploh priden sin dobi po glavi, da je še tisti teden bil pokopan. Drugega so pa hudo ranili. Omenimo še, da so pred nekimi leti v istem kraju, nekega pridnega dečka v mlako vrgli, da je celo obnored.

— (Utonil) je lončarski delavec A. Sili iz Zreč v Stenicah pri Celju. Bržej ko ne je bil vinjen v vodo padel. „G.“

— (Zmrznenje.) Osemnajst let stara dekla iz Trbovelj nij imela slučajno stalne službe dobljene. Za to je morala pred 14 dnevi, ko je bilo mrzlo, spat iti v skedenj na mrvo in se nij imela s čem odeti, tudi v senó menda se nij mogla ali ne zuala zariti dovolj. Zeblo jo je močno in prezeblje so jej noge. Še je mogla v Ljubljano peš priti, da si težko, v bolnico. Tu jej pa bodo noge odpale, če jih ne bodo kakor se čuje zdravniki prej odvzeli, in revica vse

življenje ne bo hodila. Nauk: varuj se mraza.

— (Požar.) Pred enim tednom je pogorela hiža Jakoba Medena v Bégunjah pri Cerknici. Zavarovana je bila pri banki „Sloveniji“. Da si so okolo bile slamnate strehe, vendar so Begunjci tako hrabro branili, da ogenj nij šel naprej.

— (Iz Železnikov) se poroča, da tam in v sosednjih vaseh razsaja vnetica grla ali difteritis. Tako je n. pr. umrlo v Železnikih v 2 dneh 8 otrok. Tudi iz družih krajev po Gorenjskem je čuti, da ta bolezen otroke pobira, tako n. pr. v hribih nad Loko, a vlada se nič ne zveni za to epidemijo.

— (Inženirja.) gg. Eypert in Svitil sta imenovana za drž. zidanje na Kranjskem.

— (Sin mater umoril.) Pred nekaj tedni smo poročali, da je blizu Maribora bila ubita kmetica, ko je s sinom šla iz mariborskega semnja, pa po noči z voza stopila in malo zadaj ostala. Iz Maribora se zdaj piše, da je preiskava dokazala, da je sin sam ubijalec svoje matere, kateri je vzel na semuji skupljenih 500 gl.

— (Čudni Samaritanii.) Piše se nam z Dolenjskega: Ker vam še nobeden št. Ruperških dopisnikov nij poročal, kar se je zgodilo 16. pr. m. v št. Ruperškej občini, naj vam jaz pišem o naslednjem dogodku. Onega dne — tako mi je takoj drugi dan, ko se je oni dogodek pripetil, pripovedoval mož, zelo zavzet, da se kaj takega more zgoditi pri hiši, katere gospodar je sicer hud nemškutar a drugače ne zlobnega srca, vsaj, kakor se je kazalo dosedaj; onega dne torej se pri št. Ruperškem županu Dolarju Janez Kos iz Bojanke napije žganja. Ko je K. na večer istega dne hude pijače popolnem omamljen in brez zavesti v hiši Dolarjevej zgrudil se na tla, sunejo ga ondi čez prag na prosto pred hišo. Noč je bila zelo mrzla. Ker nesrečnežu niti človekoljubni (!?) ljudje nijso bili ne toliko v pomoč, da bi ga bili vsaj v toplem zavetju pustili, bilo je še manj pričakovati, da nesrečnežu prizauese mrzla noč. Zjutraj prihodnjega dne ga najdejo vse otrpnenega isto tam, kamor so ga zavalili

prejšnji večer. Čeravno so čutili, da ima K. še iskrico življenja v sebi, ne spravijo ga v hišo na toplo, ne trudijo se, da bi mu rešili življenje, ki visi le še na niti, temveč vlečejo ga kot živinčeta, uže veste kacega — v mrzli hlev, češ tu naj se „ščajma“ sam. Celo dopoldne bil je brez vse pomoči. Popoldne bil je mrtev. Sedaj še le zapove mogočni Dolar, naj mrtvega deno na pod, dokler ne pride truga zanj, da ga odnese v mrtvašnico. Nesrečnež je bil okolo 30 let star, osobenjak oženjen in zapusti več nedoraslih otrok! Bil je gostokrat pri g. Dolarji kot dnevni delavec. Ali se je slučaj naznanil sodnji, še nissem slišal.

— (Iz Žitarevasi na Koroškem) se nam piše: Tukaj v Junski dolini je pri najemanji poslov navada, da kogar gospodar v službo vzeti hoče, v krčmo pelje, tam zanj piti in jesti plača, ter pri tej priložnosti tako imenovani „likof“ da. Kako pa je ta navada posnemanja nevredna, kaže sledeči slučaj: Kmet Hiržel se snide v tem namenu v gostilnici z neko deklo, katera mu obljubi k njemu služiti priti, na kar jej kmet precej „likof“ da. Dekla vendar bankovcev nij shranila, ampak vedno v roci držala, pa pridno jedla in pila. Ko se je pa do dobrega najedla in napila, ter čutila, da kmet nij volje še dalje sedeti, vrže mu bankovce nazaj, rekoč, da se je premislila.

— (Težak očē.) Piše se nam: V vasi Virmaše blizu Škofje Loke je nek kmet v nedeljo nabral se vinske božje kapljice, več nego je treba bilo. Pijan mož zleze na velikansko peč spat. Mej spanjem se enkrat prevali, in ker je preveč ob robu ležal, pade s peči doli na klop, kjer je njegov osemletni sin spal. Padec očetov je bil tako težak, da je sinka zmečkal in bode baje umrl.

— (Ponarejevalec bankovcev.) Iz Celja se piše: 3. t. m. so tu zaprli necega Štefana Defionarda, ki je bil v zvezi z neko po Kranjskem se potepajočo druhalijo bankovčevih ponarejevalcev. V Ljubljani so zasledili nekoliko od njega poslanih pisem sumljivega obsega, iz katerih je razvidno, da je omenjena druhal ponarejevalcev imela tudi v

Trstu svojo podružnico, in da je prej omenjeni Defionardo, kakor vodja te družbe vznemirjal celjsko okolico. Tu se je navadno izdajal za brata trgovca g. Fr. Longhino, ki mu čisto nič nij v žlahti, ter je havziral z talmi robo. Odpravili so ga uže v Ljubljano k deželnej sodnji. Defionardo je tu daljši dobo nepozorovan razširjal in mej ljud trosil ponarejene bankovce.

Politični razgled.

Notranje dežele.

Staročeski listi od petka priobčujejo kandidatno listo za volitve v deželni zbor. Mej kandidati je več novih mož. V oklicu na narod je podpisan Rieger. Oklic naglaša, da češki narod po večini stoji na podlogi deklaracije, da je pripravljen na dogovor in poravnanje, katero mora priti. Proti koncu polemizuje zoper Mladočehe, češ da so oni narodno slogo kalili. Res, ali kriva je temu mnogo tudi trma Riegrova.

Ogersko ministerstvo je vendar enkrat sestavljeno in sicer je predsednik in minister na ces. dvoru baron Wenckheim, notranje stvari ima Tisza, finance Szell, komunikacijo Pechy, trgovino bar. Simonyi, dež. brambo Szende, nauk Trefort, pravosodje Bela Perczel; Pejačević ostane minister za Hrvatsko.

Vnanje države.

Bismark vzame do jeseni odpust in ga bodo namestovali Bülow, Delbrück in Radowitz. S tem je ta „kriza“ začasno rešena.

V **Turčiji** je v celih okrajih strašna lakota. V enem okraji kjer je 52.000 ljudij je umrlo 20.000 jih od lakote! Vlada nič ne stori.

Dolenjska železnica,

katera bi Ljubljano zvezala s Hrvatsko in tako z orijentom in tako sredi slovenske dežele dala vso drugo podobo in boljšo materialno bodočnost, je velike važnosti za nas, za to naj tu priobčimo najnovejše stanje upanja ali jo dobomo in kedaj. Ob svojem času smo priporočali, naj dolenjske občine na državni zbor pošiljajo peticije za to železnico in res jih je poslalo 76 občin in sicer: Ljubljana, Brusnica, Hrušica, Gabrije, Pangerčji Grm, Selo, Suhi dol, Zajčja vas,

Brezovica, Veliki Orehek, Hrib, Veliki Zlatenik, Mali Zlatenik, Potov vrh, Smolena vas, Prečna, Adlešči, Butoraj, Dobljče, Górenji Dragatuš, Draščice, Gradac, Griblje, Telečji vrh, Črešnjevec, Metlika, Petrova vas, Podzemelj, Preloka, Vinica, Kot, Radovica, Rozalnica, Vrh, Semič, Planina, Suhor, Tančja gora, Tribučje, Črnomelj, Vinji vrh, Stari trg, Podgora, Rádenice, Dolina, Loka, Novo mesto, St. Peter, Kočevje, Stari Log, Srednja vas, Polom, Mala gora, Koprivnik (v Kočevji), Knežja Lipa, Log, Nemška Loka, Lienfeld, Mozal, Zagrac, Ambrus, Smuka, Gotnica, Kočevska Reka, Novi Lazi, Morovec, Tiefenbach, Trava, Draga. Kakor je iz teh imen za vsacega poznavalca naše dežele razvidno, vložile so peticije vse kočevske občine, močno vse občine črnomeljskega in mnoge občine krškega in novomeškega glavarstva. Čudom pak se čudimo, da se občine litijskega okraja, kar jih bolj proti Krki in Trebnji leži, kakor tudi občine dolenske strani ljubljanske okolice tako malo ali čisto nič ne brigajo za to, da bi železnico dobile. Premalo razumljenja?

Železniški odbor državnega zboru, katerega prvomestnik je Kellersperg in zapisnikar Wedl je one peticije vladi toplo priporočil in naglašal v svojem poročilu od 25. febr. t. l., da je dolenska železnica za povzdigo cele kranjske dežele, za povzdigo Rudolfove železnice in prospah cele države potrebna. Poudarjal je tudi, da se te peticije ponavljajo uže leta in leta, in da tudi kranjski deželni zbor vsako leto željo po tej železnici izreka. To vse more le opomin biti, da se tudi druge občine: Šmarje, Grozuplje, Višnja gora, Hudo, Št. Vid, Zatičina, Muljava, Krka itd. v peticijah za železnico potegnejo, naj potlej uže gre proti Karlovcu ali proti Munjavi (Josefsthalu).

Trgovinsko ministerstvo se namreč bolj zanima za progó: Ljubljana-Hudo-Žuženberk-Soteska-Topllice in ob hrvatski meji do Munjave (Josefsthal); da se potem ta železnica zveže z dalmatinsko. Tedaj ima železnica ob Krki več izgleda, nego po témeniški dolini preko Vinice na Karlovec. Določenega

še nij nič. Za deželo je dobro, če je le ena. Posamezni kraji in konsorciji pak naj se potegujejo na dalje za one črte, ki jih žele. Omenjeno poročilo kaže, da peticije niso brezvspešne.

Govor slovenskega poslanca gosp. Pfeiferja

v državnem zboru 2. marca 1875.

V državnem zboru je bilo te dni posvetovanje o novi postavi, katero je vlada predložila, in katera določuje, kako naj se bi odslej davek od hiš ali poslopij plačeval. Proti tej novi postavi je govoril slovenski poslanec g. Vilhelm Pfeifer tako-le:

„Jaz sem se k besedi oglasil, da razložim po eni strani ono stališče, katero imajo prebivalci moje domovine in posebno onega volilnega okraja, kateri tu zastopati sem poklican nasproti davkovskim predlogam; na drugi strani pa hočem tudi svoje pomisleke izgovoriti proti davku od poslopij, urejenem po užitni vrednosti, ker bi ta davek v tej uredbi posebno kmetsko prebivalstvo bolj hudo zadel, nego dosedanji.

„Ako volilci nasproti vsaki novosti v davkarstvu navadno upajo, da bode bolje, nego je sedanje, gledajo to nameravano premembo davka od poslopij z nezaupanjem. To nezaupanje se še s tem pomnožava, ker je uže blizu zaželeni konec plačevanja odškodovanja, katero se je dajalo vsled razveze podležnosti z graščinskimi gosposkami, in se davkoplačevalcih po kmetih boje, da se bode namesto odškodovanjskega davka kako namdomestilo v drugi obliki iskalo, torej povišanje davkovskega bremena nastopilo.

„Ti dobri ljudje se nemara motijo. Uže v poročilnej razložbi o uredbi zemljišnega davka je namen, tudi zemljišni davek povišati v teh besedah izrečen, katere hočem navesti: „Potreba one določbe točno popraviti, katere sedaj veljajo o zemljišnem davku in sicer tudi v tem interesu, da se doseže večji davkovski dohodek...“

„A tudi v novem obrazloževanju osnove o direktnih davkih se upa doseči naravno po-

večavanje davkovskega kapitala, in se skriva, da bode ta davek v celosti več vrgel. Ako obrazloževanje zakonske osnove obeta za vse objekte, torej za vse davke enak davkovski nastavek, izvzemši osebni dohodninski davek, za kateri se bode percent vsako leto od državnega zastopstva določeval, ker je ta davek dopolnilni davek, — zdi se mi, da to nij pravično, če se to načelo brez izjeme hoče upotrebiti na davek doposlopij, ker se pri tem davek naklada dvojno, po najemnici in po užitni vrednosti; kajti po najemnici se vendar gotov dohodek z davkom obloži, in v §. 28. osnove je za vselej, kadar poslopije prazno stoji dopuščeno odpisanje davka, a pri onih krajih, kjer se bodo po užitni vrednosti poslopija z davkom obložila, tedaj na kmetih, kjer poslopija ne neso prav za prav nobenega užitka, nego so le za potrebo, bode se tako poboljšanje le redko kedaj godilo.

„Na krajih, katerih poslopija spadajo pod razredni davek, kjer se torej najemščine malo kedaj gode, je resnična dohodna zmožnost manjša, nego v krajih, kjer je hišni najemninski davek veljaven. V krajih na zadnje tu imenovanih, ima dohodek od poslopij podobnost z denarnim kapitalom, ki gotove obresti nosi; a kapital, ki je založen v poslopijih na kmetih, kjer nič dohodkov ne nese, nego je le za potrebo poljedelskih delavcev namenjen, manjša se le vedno.

„Preveliko obdačenje te vrste imenja je moralo gotovo njegovo vrednost zmanjšati, ker se bode moglo ob potrebi za toliko manjšo ceno prodati, kakoršna je v primeri z davkom. Namestu da bi se na kmetih hiže zidale in stanovanjske kočje popravljale, ki so itak prav ubožne, more se zgoditi, da gospodar hiže ali stanovanja, ki je z davkom po užitni vrednosti obdavkovano, to stanovanje podere, vsakako pa gleda, da ima čem manj mogoče stanovanjskih prostorov, od katerih pozitivnih koristij ne uživa. Vsakako se je bati, da se bodo davkoplačevalci iz bojazni pred velicim davkom preveč omejili v stanovanjih, ki so uže itak primitivna, kar bode naredilo škodljivo stisnenje prebivalstva.

„Zemljišče s poslopjem, ki stoji na njem, kot prijemljiv predmet za obdavkovanje, sta najbolj lahka oblika na katero se more preveč naložiti. Skoro vsi stroški za samoupravo na kmetih se nakladajo na zemljišče in poslopije, tako, da je videti kakor bi se hotelo davkoplačevalce na ta način proti avtonomiji, brez katere napredek nij mogoč, malomarne storiti.

„Ti objekti naj bi se vendar bolj varovali, in ljudstvo ne more verovati, da bode pravično narodno zastopstvo tako trdo postavilo sklenilo. Ali hočemo svojim volilcem vedno večja bremena brez vidnih koristij domov nositi?

„Naj se torej na resničen dohodek davek naloži, sicer Avstrija ne more biti razvita zemljedelna država, kar ima biti po svojem poklicu, ker je zavoljo mnogih gospodarskih in vremenskih nesreč obstanek kmetskega prebivalstva naravnost v nevarnosti.

„Nij krivica, če se v Avstriji čestokrat očita, da se brez globocih preiskovanj in pregledov resničnih razmer delajo reforme ali premembe, katere na zadnje niso poboljšek, nego oslabšek, zato se tolikokrat vidi, da se morajo sprejete postave zopet popravljati. Tudi v §. 18 le-te postave o poslopijskem davku za užitninsko vrednost zaznamovani najmanjši mogoči nastavki, kakor tudi v §. 24 za vzdrževanje in oškodovanje nasvetovani percenti, ki se odtegujejo od davka, niso razloženi in utemeljeni, temuč so samo na učenjaško površno preračunjenje naslonjeni. Osnova te postave o davku od poslopij bi se morala torej spremeniti bistveno, kar se s popravki v specialnej debati ne da doseči, za to bodem glasoval zoper to, da se na podlogi te osnove preide v specialno debato.“

Gospodarske stvari.

Vesoljna mera in vesoljna vaga.

Kako važna in koliko vpljiva ima raba enake mere in uteži (ali vage) za kupčijo in promet, kaže dovolj to, da so tako vesoljno — metersko mero — sprejele uže

skoraj vse omikane države. Izumeli so to mero na Francoskem konec preteklega stoletja in uže l. 1799 obligatorično vpeljali; od leta 1840 velja tam kot edina mera, in po nji uže meri in tehtata pol drug sto milijonov ljudij.

Tudi v Avstriji so se jeli ozirati na tako splošno mero, ki sedaj velja skoraj po vsej Evropi. Postava sklenjena l. 1871 v obeh zbornicah je bila 16. junija istega leta potrjena. S prvim januarjem leta 1876 se ima obvezno vpeljati, a člen 8. dovoljuje, da se more vpeljati uže l. 1873, ako se stranki sporazumeti.

Velika korist te mere je posebno v tem, da je jednota, podlaga vse sisteme, dobljena po geometričnem potu, ker je namreč deset milijonovi del četrti zemeljskega poludnevnikar, in ker je desetiška sestava, ki je podlaga tej meri in uteži, najbolj jednostavni ali prosti način, da se izrazijo jednote in podrazredje te jednote.

Meterska sistema ima pet jednot.

1. Mera za dolgost. Jednota je meter, okoli 3' 1" 11" po dunajski meri. Razlomki so: decimeter = $\frac{1}{10}$, centimeter = $\frac{1}{100}$, in milimeter = $\frac{1}{1000}$ cele jednote. Dekameter = 10 metrom, hektometer = 100 metrom; kilometer je = 1000, in miriameter = 10.000 metrom.

2. Mera za ploskev. Jednota je kvadratmeter okoli \square' . Od te se speljuje poljska mera ar = 100 \square metrov, in hektar = 100 arom. Oboje le kot poljska mera (area po latinsko ploskev).

3. Kubična mera. Jednota je kubikmeter = nekaj več od 31 kub. čevljev. Tukaj je kubikmeter = 1000 kubikdecimetrom = 1 milijon kubikdecimetrom.

4. Otle (posodne mere) za suhe stvari in tekočine. Jednota je liter, t. j. kocka, ki je po robovih dolga 1 decimeter. Jeden liter = $\frac{16}{1000}$ jednega vagana in $\frac{7}{10}$ dunajskega bokala ali okoli 3 maslice (3 maslice brez jedne petine.) Razlomki so: deciliter = $\frac{1}{10}$, centiliter = $\frac{1}{100}$, mililiter = $\frac{1}{1000}$ litra.

5. Uteži. Jednota je kilogram. — Voda tehtana v jednem kubikdecimetru pri 4 stop. toplote po Celsij. Kilogram je = nekaj nad libro in 25 lotov po dunajski meri. Dekagram je $\frac{1}{100}$ in gram je $\frac{1}{1000}$ kilograma. — Prvotna jednota je, se ve da, gram, t. j. peza prekapane vode v 1 kubikdecimetru, a toliko vode nij lahko mariti in tehtati, tedaj so pa vzeli tisočino tega = kilogram za jednoto.

Leta 1808 je bilo končano merjenje poludnevnikar, in potem so konečno določili dolgost metru, kot delu poludnevnikar. Od tečaja do ravnika je 5,132.430 pariških seženj (toisen). Deset milijonov del tega je 443.296 pariških črt (") in tako je dolg meter. Take dolgosti so naredili 2 palici iz platine, ki se shranjete kot prvotna mera v državnem arhivu in na pariški zvezdarni. Prvotna mera v Avstriji je palica iz stekla; ob toploti tajočega se ledu našli so, da je ta pariškemu izvirnemu enak = 999.99764 milimetrov. Prvotna utež je kilogram iz gorskega kristala, ki je v brezračnem prostoru = 999997.8 miligramov prvotnemu kilogramu.

Vzorne (normalne) mere in vzorne uteži so posnete po poverjenih obrazcih, in nad redom in natanjnostjo čuva c. kr. prvomerska komisija (Aichungs-Comission.)

To kratko razjasnilo obsega vso sistemo meterske mere. Kakor brž kdo pregleda in zapopade njeno bistveno in natorno zvezo, čudi se, kako jednostavna je ta mera in koliko utegne koristiti trgovini in prometu.

Ker je denar uže od l. 1859 uravnan po desetiški sestavi, bomo od leta 1876 v trgovini množili samo z desetinkami. Bolj jednostavnega številjenja, da bi se ložej ogibali pomot menda nij. Kedar se meterska mera ne le vpelje, temuč tudi pri nas spremeni v meso in kri, bomo imeli še le pravo korist od tega. Da se doseže ta smoter, vpeljuje se uže tudi pri nas meterska mera tretje leto, dokler se ne upelje obvezno uže prihodnje leto.

Pred vsem je treba poznati 5 meterskih jednot potem pa njih množine in podrazrede. Tega se bomo privadili brez posebnih težav, ker vsa sistema je tako lahka, da se da razložiti v malo vrsticah. Čem bolj se je navadimo, tem bolj se nam bode prikupila, ko bolj spoznamo njeno prednost mimo druge mere.

Drugič bode pa treba, da si zapomnimo razmero mej staro in novo mero, ker sicer ne bomo mogli stare in nove mere prav presojevati in praktično si obračati v korist. To je pa uže bolj težko, pa to si moramo pridobiti po vsaki ceni. Računjenje z novo avstrijsko veljavo nam nij bilo samo na sebi težko, marveč njeno razmerje, njeno določevanje proti stari veljavi. Denes se nam smešno vidi, kako smo premišljevali, koliko se bode za nove krajcarje kupilo te ali one reči, katero smo kupovali po starem denarju. A še dalje časa bode trajalo, predno bomo

mogli povedati dolgost, ploskovnost ali telesnost v metru, ali določiti težo v kilogramih ker mislili bomo zmirom na staro mero, katero moramo preračunati v novo. Pali bomo pivo na litre, nazadnje pa se bomo vendar le vprašali, ali nismo prestopili navadne mere; kupovali bomo, kavo, sladkor in meso na kilograme, a mislili bomo na funt, predno se navadimo novih mer in pozabimo stare, katere se pa nam bodo zdele tudi silo nepraktične.

Imamo pa še eno leto, in tega ne smemo zamuditi, da bi se ne pripravili za to, kar ima nastopiti leta 1876. Pred vsem pa ima šola nalog, da se poprime te zelo važne stvari, da razjasni otrokom do dobrega to stvar. Nalog je tudi vseh društev, da se pečajo s to rečjo, ker to je abc našega prihodnjega občeja. Več pa, kakor šola in društva bi pa storili trgovci za novo mero ako bi jo uže sedaj ko je dopuščena, rabili in tako sebe in občinstvo na njo pripravljali.

„U. T.“

Razne stvari.

* (Prvi hrvatski tabor) bode v hrvatskem Primorju v drugi polovici tega meseca pri Reki. Osnovatelj je Niko Polić, lastnik „Primorca“.

* (Pravda.) Iz Zadra se poroča, da se je minoli teden tam pričela obravnava proti Juriju Bianchinimu, uredniku narodnega časopisa „Narodni list“, in „Il. Nazionale“.

* (Veleizdaja?) V Krakovom so potegnili v zapor pisatelja in tiskarja nove brošurice „Slawianie baczošč“, (Slovani pozor!) Državno pravdnštvo namreč je v omenjeni knjizici našlo zločin veleizdaje zaradi „panslavizma“. Naj bi avstrijska dež. pravdnštva rajši iskala veleizdaj mej vedno rastočim nemškimi prusijanctvom, ne pa mej prepohlevnimi Slovani.

* (Ogerski red.) O ogerskem razbojniku Dobosu se pripoveduje sledeča dogodbica: „Nedavno se je bil peljal s tremi konji (katere je bil pred nekimi dnevi ukradl necemu judu) v Lete. Mej potom vzeme k sebi na voz dve ženski, katere je mej potom vprašal: „Kam greste?“ „V Lete“ mu ženski odgovore. „Kaj pak je tam novega?“ „Veliko novega je.“ „Kaj pa?“ „Nekov Gabriel Dobos razsaja po okolici in vse se trese pred njim.“ „Tudi ve?“ „Tudi“ odgovori bojzljivo druga ženska. „Tedaj ljudje nemajo radi Dobosa, kaj bi z njim storili ko bi ga ujeli?“ „Kaj neki — obesiti!“ Dobos se jima razodene, ter pravi ženskama, naj

biteti domov, ker pride sam v Lete. Druzega dne res pride v ta kraj, dasiravno ga je tu čakalo 30 oboroženih, jim je vendar ušel, oropavši nekoliko hiž.

* (Draga igrača.) Angleži so zaprli indijskega kueza Gaicowarja iz Barode, in ko so vse kar je bilo v njegovi palači, konfiscirali, dobili so tudi dva k a n o n a enega zlatega in enega srebrnega. Vsak teh kanonov je bil vreden 300.000 gld.

* (Ljubezen onkraj groba.) Pretečeno leto se je oženil v Košicah na Ogerskem zlatar K. Boháček z neko tamošnjo meščausko hčerjo, s sestro svoje prve, rano umrle soproge. Oba sta se uže dolgo ljubila in po svatbi sta bila morda najrečnejša zakonska v celem mestu. Kar minolo nedeljo nenadoma mlada, 17 let stara ženica oboli, ter drugi dan na to umrje vsled možganskega mrtuda. Soprogo obupanje, kateremu je bila ranjca sè strastno njeznostjo udana, je bilo nepopisljivo. Niso ga mogli spraviti od mrtvaškega odra, ter je vedno klical: „Brez nje mi nij živeti“ . . . Vtorek zjutraj, ko je bil napovedan pogreb, našli so Boháča poleg njegove žene — mrtvega. Mrtud je storil živenu njegovemu konec.

* (Na morji.) Nemška ladija „Zanzibar“ je treščila pri Hartlepool na norveško barko Matthania in se oškodovala. — Angleški parobrod „Hongkong“ je v rudečem morju ob skalovje zadel in je pet mož mrtvih ostalo, drugi so se komaj v velicah čolnih rešili.

* (Nesreča.) Na ruski varšavsko-peterburgski železnici je razpočila se pri nekem vlaku mašina in razbila 13 vagonov.

* (Poljedeljski popotni učitelji.) Doljue avstvijski deželni zbor, prepričan o važnosti poljedeljskih popotnih učiteljev, je sklenil, da se imata iz letne podpore 5000 gold. ki so se podelili kmetijski družbi na Dunaji za 1875 leto, vzdržavati dva taka potevalna učitelja z letno služnino 1800 gold. Družba more tedaj namestiti še drugzega učitelja.

* (Na sežiganje mrtvih) s pomočjo razbeljenega zraka podelil se je draždauskemu tovarniku Siemensu patent za Cislejtanijo na pet let. Pred vsem se postavi peč na sežiganje mrtvih po Siemensovem sistemu na Dunaji, kjer se je zaradi tega založilo uže društvo.

* (Bolezen „influenca“), o kateri sedaj razni listi pisarijo, in ki družega nij, nego huda gripa, t. j. kašelj z nahodom, postopa skoro epidemično po vseh krajih, in

jako nevarna postaja. Nikdo bi ne verjel, da je ta bolezen, kakor nedolžna je sicer sama ob sebi, terjala uže dostikrat v prejšnjih časih mnogo žrtev. Tako piše angleški list „Morning Herald“ v letu 1835: „Influenca silno hudo razsaja v Edinburgu; nij je skoro hiše, kjer bi ne ležalo več bolnikov; v Woolwichu prinašajo sleherni dan 40 do 50 vojakov v bolnišnico, in število umrlih je skoro toliko, kakor je bilo leta 1832 in 1833, ko je bila kolera na najvišji stopinji. V Edinburgu je bilo 800 policistov ob enem za službo nesposobnih. Na clermontseyshem pokopališču so pokopali ob enem nekega delavca, njegovo ženo in njunje tri otroke, ki so vsi umrli za influenco. Enaka bolezen je razsajala leta 1814 za onim strašnim snegom, in leta 1834.“

* (Takoj po svatbi.) V Mšenu na Češkem je bila na pustno nedeljo svatba necega H., ki je uže pozno zvečeri po pojedini poslal še po en bokal piva. Mlado ženo je to tako ujezilo, da je začela moža dobro oštevat in vrh tega mu z njeno malo ročico priloži tako klofatico, da mu je lice oteklo. Vsled te klofate je šel takoj drugi dan k župniku, da ju loči, kar se je tudi zgodilo.

* (Hiža za 1 goldinar.) Dne 31. januarja t. l. je kupil advokat Karman v Starem Futaku v Slavoniji pri drugej licitaciji bižo, ki je bila odcenjena na 500 gold., za 1 goldinar! Polje, ki se je cenilo na 2400 je kupil tudi ta advokat za 100 goldinarjev.

* (Morilci urednika Sonzogno.) Povedali smo oni dan, da je bil urednik Sonzogno v Rimu zavratno v svojej pisarni zaboden in morilec prijat in zaprt, a da neče nič povedati. Slatilo se je, da je ta morilec bil najet in sedaj se to potrjuje. Iz Rima se namreč piše v „Neue freie Presse“: Mnoho noč potegnili so v zapor g. Giuseppa Lucijanija, žurnalista in ekskandidata v petem rimskem volilnem okraji, vsled suma, da se je udeležil umora Sonzognovega. List „Italie“ poroča o tej zadevi: Lucijani je imel stanovanje z svojo materjo in sestro skupno v četrtem nadstropji neke hiže v ulici Giubbonari. Včeraj o polnoči vstopi nekov uradnik, za javno varnost, spremljan od mnogih agentov, v to hižo. Zazvone. Ali nihče ne odpre. Ženski glas za vratni jim zakliče: „Kdo ste vi? Kaj hočete?“ — „V imenu zakona odprite!“ — „Dve ženski sve, a same, toraj ne moreve odpreti.“ — „Je g.

Lucijani doma?“ — „Ne, nij ga še domov.“ — „Odpreti pak nam vendar morate, ker smo pooblaščeni preiskati vaše stanovanje.“ — To parlamentovanje je trajalo kacih 20 minut. Končno zapusti uradnika potrpežljivost. Ko preti z silo, se mu še le odpre. Obe dami neprestano protestujeti, prisrezati pri vseh svetih, da brat nij doma. Toda agenti so pač dobro vedeli pri čem da so, in uže več dnaj je policija sledila vsaki korak Lucijanija. Jamejo tedaj preiskavati vsa kota, ko mej tem policaji stražijo vrata od stanovanja in v veži. Spalna soba Lucijanijeva je prazna, baš tako njegova postelja. Kar zapazi bistrozraki uradnik veliko omaro. Zahteva, naj se odpre. Dame se branijo to storiti in še le, ko se jima zopet proti sila, omaro odprete. V kotičku omare bled na smrt, in boječe čepel je Lucijani. Uradnik ga opominja, naj izleze. Uboga, ter se voljno pusti odpeljati. Uro pozneje sedel je samotno v neki celici „carcere nuovi“. Baš istodobno zaprl so njegovega intimnega prijatelja, necega Amatija, bivšega oficirja municipalne garde. Lucijani je Rimljan. Izselil se leta 1870, študiral je potem v Turinu, ter postal sodelavec lista „Gazzetta del Popolo“. Ko se je pripetil umor v „via caesarini“, bil je Lucijani v Turinu, kjer je nadomestoval bolnega urednika prej omenjenih novin. Ko je ozdravel prijatelj njegov vrnil se je zopet v Rim. Pripoveduje se dalje, da je on bil Sonzognov prijatelj, ga vedno obiskoval v njegovej hiži, ter baš to prijateljstvo zlorabil nasproti Sonzognovej gospej in od te dobe datuje privatno in politično sovraštvo obeh žurnalistov.

* (V morji utonil) je v Trstu 70 letni delavec Turkovič, ki je z zida v morje padel.

Tržne cene

v Ljubljani 6. marca t. l.

Pšenica 5 gld. 10 kr.; — rež 3 gld. 60 kr.; — ječmen 3 gld. 10 kr.; — oves 2 gld. 20 kr.; — ajda 2 gld. 90 kr.; — prosó 3 gld. 10 kr.; — koruza 3 gld. 20 kr.; — krompir 2 gld. 40 kr.; — fižol 5 gld. 40 kr.; masla funt — gld. 55 kr.; — mast — gld. 50 kr.; — špeh frišen — gld. 36 kr.; — špeh povojen — gld. 42 kr.; jajce po 2 kr.; — mleka bokal 10 kr.; govednine funt 27 kr.; — teletnine funt 24 kr.; svinjsko meso, funt 29 kr. — sena cent 1 gld. 35 kr.; — slame cent 1 gld. — kr.; — drva trda 7 gld. — kr.; — mehka 5 gld. — kr.

Loterijske srečke.

V Gradcu 7. marca: 19. 72. 81. 77. 48.
Na Dunaji 7. marca: 87. 9. 56. 78. 4.